

Narodnost in parlament.

Narodi kot taki ali narodi kot celotne skupine so v cislitavski polovini cesarstva postavljeni pod zaščito državnih zakonov; državni osnovni zakoni so uže po svojem pridevku osnove ali fundamenti, in fundamenti se umevajo običajno samo po sebi, nekako takó, kakor se umeva samo po sebi deset zapovedij starega zakona. O fundamentih bi ne moglo biti prepira, in ves državni aparat, kakor vsi narodi bi morali biti jednih mislij, da to, kar se izreka in zahteva v fundamentih, je treba tudi izvrševati. Narodom kot takim je jedenkrat za vselej podeljen fundament v posebnem narodnostnem in jezikovnem členu (čl. XIX.) drž. osnovnih zakonov; na tem fundamentu jim je zidati, in ako se jim izpodmakne, pade tudi narodnost in jezik vsakega naroda, kolikor je to zavisno od državnih, tu mišljenih fundamentov.

Ako pogledamo, kako obliko je dobil fundament omenjenega člena XIX., povedati nam je žalostno dejstvo, da ne vidimo nobene take oblike; to pa zato, ker fundament se je sicer postavil z besedo, ni pa se izvršil z dejstvom. Fundament je izražen, takó rekoč načrtan kot okvir, ni pa stavljen z onim materijalom, na kateri kaže ta okvir. Narodi vsled tega do današnjega dne plavajo nekako med nebom in zemljo, ker nimajo izvršenega fundamenta pod seboj.

V takem stanju se narodi niti bojevati ne morejo primerno, da bi se jim postavil zagotovljeni fundament. Takó jih vidimo, da pošiljajo svoje zastopnike v osrednji parlament ali pa v deželne zборе, ne da bi bili v pravi zvezi med seboj, ali da bi imeli značaj skupnega zastopstva za vsak narod posebe. V državni zbor hodijo zastopniki kot odposlanci odlomkov naseljenja raznih dežel, v deželne zборе pa uže celó in naravnost le kot deželni zastopiki. Smatrajo se sicer narodnimi zastopniki tu in tam, ali boré se konéčno vendar le za priboritev, katere nikdar ne sezajo čez meje pojedinih

dežel. Za narode kot celote ne priboré nikdar, nič, in takó ostaje po jeden in isti narod po različnih deželah istočasno v različnem stanju, v različnih razmerah svojega zgorej omenjenega plavanja, torej negotovega gibanja in razvijanja.

Nočemo pretresati z nova, kako se je zastopnikom negospodovalnih narodnostij boriti za najmanjše narodne drobtinice v osrednjem parlamentu, kakor po raznih deželnih zborih; saj se kopičijo vsako zasedanje teh parlamentov prve in druge stopinje gromade dejstev, katera svedočijo jednako, da so narodnostni prepiri, kakor zunaj parlamentov, tako tudi v teh dvovrstnih zastopih stalno na dnevnem redu, ne da bi bilo videti konca ali odločilnih vspehov. Boji zaradi narodnosti, bolje rečeno, zaradi jezičnih ali jezikovnih prav se ponavljajo, in sedanje zasedanje dež. zborov zopet kaže, kakó so ti boji nejednaki, in da sila gospodovalnih većin tepta brez razločka vsa narodna prava manjšin, in naj si te manjšine kakor na Moravi, v Istri, Sileziji itd. zastopajo celó večino naseljenja dotičnih pokrajin. Formalne deželnozborske večine so gluhe nasproti pravom manjšin, in dokazano je, da gledé na narodna prava ostajajo večine krivične, naj si bodo liberalne ali konservativne ali pa sestavljene iz obeh teh parlamentarnih vrst.

Skušnje vse dosedanje ustavne dobe svedočijo pač dovolj, da po takih potih se pojedini negospodovalni narodi ne postavijo nikdar na fundament, kateri jim je svečano jedenkrat za vselej zagotovljen v fundamentih, ki so razglašni pod imenom državnih osnovnih zakonov o občih pravih državljanov. Več nego tridesetletne skušnje so dokazale, da boji za narodna prava, kakoršni se ponavljajo od leta do leta v državnem in po deželnih zborih, so in ostanejo Sisifovo delo.

In v čem je glavna napaka? Ako nočemo zavreči parlamentarizma za vse drugo, odgovarjati nam je, da

avstrijski sedanji parlamenti, ki odločujejo po večinah, niso sposobni za rešenje narodnostnega vprašanja ali tega, da bi postavili vsak narod posebe na svoj lasten fundament, ki je izražen v čl. XIX drž. osnovnih zakonov. Deželni zbori zastopajo z večine po dve ali celó po tri različne narodnosti, in tu se postavljajo po svojih zastopnikih narodi narodom za sodnike. Gospodovalni narodi razsojajo in odločujejo, kaj naj bi se podelilo, kaj pa odtegnilo ali pridrževalo negospodovalnim narodnostim. Nemška ali italijanska dejanska ali fiktivna večina naj vé in izreka, s čim, s katerimi sredstvi in v koliki meri naj se varuje in razvija narodnost in jezik slovanskih narodov in njih odlomkov! Ali ni to narobe svet? V državnem zboru pa naj vé in razsoja sileški ali vorarlberški nemški zastopnik, kakó naj se uredi bukovinski Rus ali istrski Slovan, da si zavaruje in razvije svojo narodnost in svoj jezik? Tudi ko bi imeli zastopniki tujih narodov najboljšo in najpravičnejšo voljo, ne mogli bi prave pogoditi za slovanske narode in njih odlomke, uže jedino zaradi tega ne, ker ne poznajo razmer teh narodov. K temu prihaja še slaba ali krivična volja, gospodovalnost, stremljenje za potujčevanjem slovanskih narodnostij, in je to še večja zavira, nego neznanje, da bi mogli deželni zbor ali pa osrednji parlament, povoljno določevati narodna prava bodisi v večem ali manjšem obsegu. **Narodnostno vprašanje ne spada v avstrijske parlamente, ker so sestavljeni iz zastopnikov pomešanih ali različnih narodnostij.**

Narodi kot taki imajo svoje pravo za varovanje in negovanje svoje narodnosti in svojega jezika; o narodih kot takih govori izrecno fundamentalni narodnostni člen, in nikjer ni rečeno, da imajo narodne mrve in drobtine loviti posebe po kakoršnih si bodi zastopih, ali da bi njih narodno fundamentalno pravo zaviselo še le od večine kakega zastopa, katera večina pa je sestavljena iz zastopnikov tujih narodnostij.

Varovanje in negovanje narodnosti in jezika je podeljeno vsakemu narodu v celoti, ne pa njegovim odlomkom, raztresenim po raznih deželah in po teh deželah podrejenim milosti dejanskih ali fiktivnih parlamentarnih većin drugih narodov.

Fundamentalno ali ustavno osnovno pravo ne govori samo o jeziku, ampak izrecno o varovanju in gojenju narodnosti in jezika, in tega varovanja in gojenja vendar ne morejo določevati posameznim narodom tuje narodnosti. Narodnost obseza poleg jezika še druge važne znake, posebnosti in svojstva vsakega naroda, in o teh znakih in svojstvih naj bi odločevala tuja narodnost! Kaj takega more jedino vsak narod sam za se po svojih lastnih, specijalno narodnih zastopih, sestavljenih iz členov izključno jedne same in iste narodnosti. Takih zastopov doslej pa še niso vstvarili,

in vendar morajo to storiti, ako hočejo v pravem stvarnem smislu izvršiti narodnostni in jezični osnovni člen.

V tem narodnostnem členu se zagotavlja neporušno pravo varovanja in gojenja narodnosti in jezika vsakega naroda, torej ni niti zavisno od volje kakoršnega si bodi činitelja, da bi se to pravo ali izvršilo ali pa tudi opustilo. Fundamentalni člen zahteva, da se dejanski izvrši to pravo, to pa je jedino možno, ako dobi vsak narod posebe svoj narodni zastop, z oblastjo juristiškega organa. **Ali pa naj nastopi največi in namodrejši državnik naše države in odgovori na vprašanje: Ali more on ali kdor si bodi njegove vrste pokazati drugo pot drugo sredstvo za izvršenje narodnostnega in jezičnega člena, s št. XIX. zaznamovanega med sedaj veljavnimi državnimi osnovnimi zakoni?** Mi trdimo in smo uže mnogokrat dokazali, da druge poti, drugega sredstva ni, in je torej neizogibna potreba, da se vstvarijo posebni juristiški organi za vsak narod posebe. Drugače ostane narodnost in jezični člen neizvršen, ali pa se kakor si bodi skrči to fundamentalno pravo na škodo posameznim narodom.

Vsak narod ima po takem svoje popolno pravo do lastnega juristiškega organa ali narodnega zastopa, ki ima določevati vse, kar je potreba za varovanje in negovanje narodnosti in jezika svojega naroda.

Ako bi ostali taki narodni zastopi omejeni jedino na narodnost in jezik vsakega naroda, utegnili bi ostati dosedanji deželni zastopi za upravo vseh drugih, torej nenarodnih interesov. Poleg narodnih zastopov bi imeli v Avstriji še nadalje dosedanje deželne zastope. Ko bi pa kazalo, da je možno narodnim zastopom podeliti tudi upravo za nenarodne interese, katere oskrbujejo sedaj deželne avtonomije, skrčili bi se dosedanji zastopi za znatno število, ker deželnih zastopov je mnogo več, nego je avstrijskih narodov, torej nego bi bilo novo vstvarjenih narodnih zastopov, in dobiček bil bi sta, da potem bi imeli poleg osrednjega parlamenta za skupne zadeve jedino še narodne zastope, torej juristiške organe za vsak narod posebe. Ti narodni zastopi bi imeli stranke, ki bi se ne delile več po narodnih navskrižjih, ampak po lastnostih drugih zapadno-evropskih parlamentov, zastopajočih nepomešane jedne in iste narodnosti ali narode. Jedino v takih narodnih zastopih bi ne bilo več narodnostnih bojov, ker bi se narodne stvari umevale same po sebi. Taki narodni zastopi bi obsezali vsi jednako področje, pristojnost ali oblast. Ravno zaradi jednake te kompetencije pristaje njih vstvarjenje državnemu zboru, a nič drugega. Vse drugo gledé na konkretno izvrševanje narodne enakopravnosti bi pripadalo uže narodnim juristiškim organom, to pa zato, ker ima vsak narod svoje posebnosti in potrebe, in celó istočasno po raznih krajih sam različne potrebe. Narodni juristiški organi bi še le

vedeli, kakó je varovati in gojiti narodnost in jezik svojega naroda, a razvidno je, da tudi osrednji parlament bi se ne mogel vtikati več v to, kar je specifična zadeva vsakega naroda posebe.

Iz vsega tega je razvidno, da ne v državni zbor, ne v deželne zборе ne spada izvršenje čl. XIX. drž. osnovnih zakonov, in se ta člen pravično in brez škode izvrši jedino s tem, ako se s posebnim sklepom osrednjega parlamenta jedenkrat za vselej vstvarijo posebni juristiški organi za vsak narod jednako in istočasno. Dolžnost slovanskih zastopnikov, kakor narodov pa je, da začnejo načelno delovati na odstranjenje narodnostnih in jezikovnih vprašanj iz deželnih zborov in Dunajskega parlamenta ter na vstvarjenje narodnih zastopov za vsak narod potom državnega zbora. V tem smislu ima državni zbor

pomen, da bi storil s takim sklepom jedenkrat za vselej poseben korak v rešenje narodne enakopravnosti, in zato je treba jedino preproste večine, a s tem korakom bi odstranil osrednji parlament one spone, katere ga vežejo doslej v taki meri, da je tudi ta parlament unicum zapadnoevropskih parlamentov. Osrednji parlament stori z vstvarjenjem juristiških organov za vsak narod sam sebi največo neposredno uslugo, ko bode mogel delovati, kakor drugi parlamenti, izvrši to, kar je obečal tedaj, ko je sprejel sedanjo ustavo, in si pridobi največe zaslužnje pri narodih, kakor pri državi, ko s takim korakom določi uslovja za res mirno razvijanje narodov in narodnih kultur. Interesi narodov, države in dinastije silijo na tako vstvarjenje. Pač najhvaležniše delo!

D i j a k o m.

Mladočeški poslanec, učeni dr. Kramar je imel 3. t. m. v Horčih večji govor k češkim akademikom, k dijakom, ki pripadajo k takó imenovani napredni stranki češkega dijaštva. Ta govor, v celoti priobčen v 37. št. Praškega tednika „Čas“, pretresa tako rekoč program naprednega dijaštva in s to namero podaje mišljenje povabljenega govornika; ta pozitivno plodovita kritika je vredna, da bi jo premišljevali tudi ostali slovanski dijaki, seosebno hrvatski, potem pa tudi slovenski. Govor je pa poučen ne samo za dijake, ampak tudi za naobraženstvo zapadnih Slovanov v obče. V pogledu na to podamo nekoliko odstavkov iz te izjave tudi našim čitateljem.

Napredno dijaštvo češko si je postavilo kot prvo točko svojega programa stremljenje in kulturno samostalnost češkega naroda na podstavi zgodovinskega državnega prava češkega in na tej podstavi stremljenje za kulturno samostalnostjo istega naroda. Govornik dokazuje pravilnost te točke, kaže na potrebo samostalnosti narodne kulture, da bi ne bila samo obdelan odlesk nemškega duha, temveč da bi v kulturni razvoj skupnosti prinesla svojo lastno barvo, svoj lastni duh, kakor se je razvil iz slovanskega izvora pod vplivom zapadne kulture.

Kakó napačno nas umejo naši nasprotniki, ko nam očitajo gospodovalnost in ekspanzivnost na škodo Nemcem! Nani kaj takega niti na misel ne pride, ker to naravnost nasprotuje v resnici svobodomiselnemu, demokratiškemu našemu stremljenju, katero nikakor ne trpi gospodstva naroda nad narodom, pritiskanja druge narodnosti ali popolnega raznarodovanja te narodnosti. Mi iz najglobšega preverjenja zovemo barbarstvo počenjanje nemških tovarnikov, kateri siloma gonijo otroke svojih delavcev v nemške šole, pripravljajo jih tam ob ljubezen k maternemu jeziku, ob spoštovanju do teh, od katerih so proizšli, in s poučevanjem v nerazumljivem jeziku pripravljajo jih ob vso možnost pravega izobraženja in jih takó uničujejo нравstveno, ker siloma tržejo vezi otrók z rodbino, z vsem tem, v čemur so vzrasli, in duševno, ker jih pripravljajo ob izobraženje, katero bi jim v težkem njih življenju bilo prva in najsilnejša opora.

A mi da bi hoteli spuščati se v tako barbarstvo proti otrokom druge narodnosti! Ne, mi nočemo nič tujega, mi hočemo samo obvarovati si, kar imamo, ali to hočemo imeti celo brez vsega krčenja. Nočemo, da bi naše duševno življenje urejevali z Dunaja, kjer ga ne razumejo čisto nič. kjer nimajo pri najboljši volji najmanjšega razuma, ker mi smo Čehi, Slovani, z drugimi težnjami in stremljenji in prirodnimi svojstvi, nego jih imajo Nemci v ministerskih kancelijah. Nočemo, da bi nam nepretržno vlivali tujega duha, hočemo živeti s svojim lastnim, od drugih vzeti jedino to, kar pripoznamo sami za dobro.

Državna uprava moderna se ne omejuje na golo ohrano imovine, ona seza v vse razmere življenja, odločuje v vstvarjanju vseh razmer kulturnih, gospodarskih in socialnih; zato potrebujemo svoje samouprave, in kaj je tu prirojenejšega, bolj opravičenega, nego da hočemo, da bi duh našega naroda, do cela drug, nego nemški in Dunajski, vtelesen bil tudi v oblike obče uprave, in da zlasti na tem polju ne moremo trpeti vpliva tujega duha, tuje kulture, ker med obema je cela propast duha slovanskega in nemškega, katere ni možno siloma prikleniti ali lehkomiselno prezirati. Nam bi se bilo odreči vsem opravičenim, prirojenim aspiracijam narodnim, ko bi ne stremili z vsemi žrtvami, da bi mogli sami upravljati se, s svojim duhom, z vsem tem, kar nam je lastnega, in čemur se nočemo odreči in se ne odrečemo. A zdi li se komu to fraza, naj nam le dá samostalnost notranje samouprave, in Avstrija spozna še le potem v nas, kaj je prava demokracija, prava svoboda, opravičena in odkrita strpnost z vsemi. Mi nikdar ne dovedemo imeti na popirju svobodo, a v dejstvu samo njeno naopacno stran, k temu smo preveč Slovani! Mi pri tem nočemo slabiti države, temveč jo bomo cenili zaradi mnogih gospodarskih namenov, in kolikor bomo zadovoljniji, tem radovoljnije bodo naše žrtve za državo. Mi nočemo nikomur hudega, živeti hočemo le svoje življenje, isto ustrojiti s svojimi silami po svojem sposobu, v duhu, podedovanem po svojem slovanskem izvoru, hočemo v kulturnam boju naroda biti nekaj več, nego neposrečena nemška zareza ali špranja na slovanskem telesu. Želimo, da bi smeli po svoje prirediti gospodarsko in socialno življenje,

ker smo drugačni, kakor pa na pr. Nemci. Ves naš narod je bolj ljudski, pri nas imovinske razmere niso poostrene takó nejednako, naša sila je v malih ljudeh, ne v bogatinih, kakor pri Nemcih. A mi čutimo to kakor prednost, kajti sile in sreče narodom ne učini nekoliko bogatcev, temveč gospodarska blaginja širokih vrst, in hočemo to stanje varovati in kolikor možno okrepiti z gospodarsko silo razredov najširših, hočemo v duhu socialne pravičnosti biti narod silen v svojih masah, ne z bogatstvom pojedincev na škodo milijonov. Naš demokratizem ni gola fraza, nam je to životna ali življenska potreba, ker smo jedino in jedino narod ali ljud, in v tem ljudu je naša sila. Mi ne bojimo se okrepitve nižih vrst, naopak, mi hočemo in moramo delovati za nje, ker le tako bode vsakatero naše narodno življenje polnejše in srečnejše, ko izobraženje v duhu našem bode delež vseh, ne pa le malo pojedincev, in ko bode poprečnost celega naroda na viši moderni kulturi. Gre le za poti k doseženju tega ideala. Kdor meni, da z državnim pravom hrepenimo po anahronizmu, ta naj pogleda na naše dijaštvo: ono, ki je osnovano demokratiško do radikalizma, vendar se drži češkega državnega prava. Ono gorí takó za svobodo, da se stavlja proti današnji Rusiji prek vseh slovanskih simpatij našega naroda — a mimogrede bodi rečeno, priznavam, da ravno v tem nazoru najmanj soglašam z naprednim dijaštvom¹⁾. Ko bi bilo historičsko pravo samo igrača, napredno dijaštvo češko bi prvo postavilo se proti njemu. A češko državno pravo nima gorečnejših apostolov, nego so ti naši dijaki, katere češko vseučilišče religuje zaradi socijalistiških stremljenj.

Potem priporoča govornik delovanje, dà, delovanje je uslovje vsega. Nam je želeli, da bi dijak znal vse, kar giblje svet, v znanosti, literaturi in umetnosti, v obče v vsem gibanju socialnem. Pozneje ni časa zato. Le s široko izomiko rešimo se pri nas za vselej čezmernega kulta avtoritet v znanstvu in v politiki, in, kakor povsod, tudi pri nas povede samostalno, opravičeno mišljenje vsakatero inteligencije narod k največjemu razcvetu. Tu bi bilo primerno spregovoriti o vprašanju jezikov tujih. Znanje tujih jezikov je

¹⁾ Mi sami smo osebno imeli priliko preveriti se, da so ti češki napredni dijaki po napačnih analogijah zapadne Evrope prišli do krivih nazorov o Rusiji, katere bode treba pojasniti in popraviti. Op. ur.

²⁾ Tu se je dr. Kramarj premalo pomudil, ker drugače bi bil opomnil, da priučenje na pr. poleg materinega, če tudi literarnega narečja, še jednega na pr. najobsežnejšega slovanskega narečja je vse kaj drugega, nego pa priučenje popolnoma tujega, kakor na pr. nemškega, angleškega jezika. Priučenje še jednega slovanskega jezika ne spravlja naroda ob njegovo samostalno življenje, kakor bi se zgodilo, ko bi bili Slovani, recimo, cislitavski, prisiljeni učiti se od zdalej na zgorej — brezizjemno nemškemu jeziku. Nižni Nemec (Plattdeutscher) ne izgublja narodne samostalnosti s tem, da se uči poleg lastnega (tudi literarnega narečja) še visokonemščini, in v takih razmerah, kakor so nižni Nemci nasproti gorenjim Nemcem, so Slovani po svojih (tudi literarnih) narečjih med seboj. Mi to poudarjamo, ker je načelno važno, da se Slovani postavijo na pravo, razmeram odgovarjajoče stališče nasproti najvažnejšemu slovanskemu literarnemu jeziku. Sicer pa smo mi to vprašanje rapravljali v poslednjih letnikih „Slov. Sveta“, zlasti tudi l. 1891, da ne omenjamo drugih listov. Op. ur.

potrebno, a zavračati je misel, kakor da bi morali umeti nemški. Tako učenje je prostovoljno poniževanje našega naroda na narod inferijorni. Mi zadoščujemo in moramo zadoščevati s svojim jezikom, v njem uteleseno je naše narodno življenje, in narod, kateri sam sebi kaže potrebo dvojezičnosti, odreka se prava na samostalno življenje.³⁾ In zato bi poštevali vsako, z zakonom vsiljeno rabljenje nemščine kot najhujši naskok na našo narodnost, kateri bi nas staval pred silo, odreči se vsem nadam na pravičnost v tej državi in poleg tega vesti politiko svojo na podstavah do cela drugačnih nego sedaj. Ali, kdor se hoče učiti nemški, naj se uči; no bilo bi na velik uspeh za naše duševno življenje — nadaljuje dr. Kramarj — ko bi se ne omejevali na nemščino, ker ni nam prikrivati tega, da vse naše kulturno življenje naravnost stoka vsled prevekega vpliva kulture nemške,⁴⁾ katera se nam je vcepljala uže stoletja, in katere se nismo otresli niti mi. A prva dolžnost naše inteligencije je, znati kak drug slovanski jezik, seosebno ruski. Govorimo stalno o Slovanstvu, a do nedavna nam je bilo čitati ruske knjige v nemškem prevodu, kedar smo v obče čitali. Še le sedaj je z „Rusko biblioteko“ (češko) storjen važen korak naprej, in vsaj iz teh prelaganj naj bi poznal vsak Čeh rusko literaturo, kakor svojo češko. Kajti o tem ne more biti najmanjšega spora, da je to velika literatura ruska, katera stoji sedaj v vspredju literature svetovne, a še več, da v njej so kali novega življenja slovanske kulture, katera naposled mora tudi priti, da bi izpolnila svoje pozvanje svetovno, kakor so jo doslej izpolnili veliki narodi. Zato bi bila naša dolžnost, da bi češka inteligencija znala vsaj čitati ruski, da bi si vsakdo svojega Dostojevskega in druge mogel prečitati v originalu, s čimur se le se popolnoma vglobi v celo globino teh velikanov slovanskega duha. Kajti čitati knjige tu ne zadoščuje, mi se moramo vnikati v globine duha slovanskega, a mi smo to dolžni bolj, nego kateri koli drug narod slovanski, da bi spoznali, kaj je pri nas slovanskega,⁵⁾ in kaj tujega, glavno nemškega, ker smo mi, žalibog, najnemškejši narod slovanski. Naš boj proti nemškemu jeziku ne zadoščuje, nam se je braniti proti vsemogočnemu vplivu nemške kulture, nam je privedi jo takó daleč, da bi nas ne imenovali s posmehom, le preveč opravičenim, na češčino preložene Nemce. In to ni možno drugače, kakor z globokim, intenzivnim studijem naroda (ljudstva), seosebno tam, kjer se je ohranil razmeroma najčistejši, kakor na Moravi, in tako se nam posreči morda s povračanjem k narodnim početkom očistiti naše narodno življenje od vsega tujega, kar ga omadežuje in dela neslovanskim. Zato nam je pozdravljati stremljenje naše mlade folkloristike, izšle ravno iz nove generacije, in vsmožno podpirati njeno delo. Res, da smo mi drugačni, kakor drugi Slovani, mi smo se strdili s stoletnim bojem za zemljo, jezik in vero, pri neskončni izgubi našega selskega naroda, tlačnega po tujih gospodih. A vendar ni morda izginilo od nas popolnoma to, kar je prednost slovanskega naroda, njegova dobrot, pravičnost in njegova ljubezen in sočustvo k vsem nesrečnim

³⁾ Potem ni prezirati, da nemška literatura, seosebno z n a n s t v e n a, je jako nedostatna vsled pristranosti stališč; vsled tega celó nemški strokovnjaki, na prvem mestu mišlilci, sezajo po virih in dopolnilih angleške, francoske, ital. in dandanes uže tudi ruske znanstvene literature. Op. ur.

⁴⁾ Na Slovenskem uči dr. Mahnič, da bi se bilo Rusom učiti duha slovanskega pri drugih Slovanih, najbrže najprej pri njem, ki je razglasil sam sebe za prvega Slovana med Slovenci. Op. ur.

in ponižanim, kar vidimo v tako očitnih dokazih pri drugih slovanskih narodih, sosebno pri Rusih,⁵⁾ in kar se nam pojavlja kakor v pravem evangeliju prave krščanske ljubezni na pr. v Dostojevskega „Zapiskih z mrtvega doma“ in v obče tako plemenitem ruskem realizmu. V tem smo tudi mi Čehi ostali še vedno Slovani. Le primerjajte našo požrtvovalnost in teh najmanjših in najubožnejših za narodno stvar s skopostjo Nemcev, kateri postajajo solidarni jedino v stiskanju naših čeških manjšin, in priznate mi, da je v našem slovanskem značaju nekaj drugega, in morda boljšega, nego v naših nemških krajanih, kar, hvala Bogu, ni izginilo od nas niti pod stoletnim njih vplivom na nas. Pokazavši, kakó slovanski preprosti narod celó napačne nauke razlaga po svoji dobri naravi v boljšem in plemenitem smislu, opozarja dr. Kramář na pristransko sedanje izobraževanje, katero gleda bolj na razvitje razuma, a zanemarljivo razmerno preveč srce. Radostno omenja, da je nastal časopis „Jednota“, ki se bavi z verskimi vprašanji, in trdi, da se množi število teh, kateri ne vidijo socialnega problema jedino v gmotnem zboljšanju delavskega stanu, ampak v tem, da se poleg tega zboljšajo nižji in višji, ponižani in privilegovani, ter se oplemenijo v obče, da bi torej reševali vsestranski socialni problem ne iz strahu pred delavsko prekucijo, ampak iz ljubezni in sočustva k trpečim, v duhu pravega krščanstva. In v obnovljenju pravega učenja Kristovega takó mnogokdo gleda verski in socialni problem bodočnosti. No o vsem tem moremo biti mnenja različnega, a jaz sem hotel navesti te probleme bodočnosti, da bi pokazal, h kako veliki ulogi je pozvano ravno zaradi tega Slovanstvo, v katerem se je nesporno najmanj pikro razvil individualizem. In ako se spominjamo, da vse to ni le instinktivno prorokovanje, temveč da je zavestno in jasno učenje jednega največjih Slovanov, Dostojevskega, in drugih ruskih pisateljev,⁶⁾ pač se ne bode to morda imenovalo fantazija, da ravno v rešenju tega ogromnega problema vidijo takó mnogi poslanje Slovanstva. Presojevanje slovanskega vprašanja s tega stališča zdi se meni tudi za napredno dijaštvo važnejše, nego morda pristransko obsojevanje rus-

⁵⁾ „Prvi“ Slovan slovenskega pokolenja pa razgláša svojim „rimskokatoliškim“ pristašem, da ravno Rusi so izgubili te lastnosti, da jih je napravilo „pravoslavlje“ krvooločne etc. Op. ur.

⁶⁾ Kar se dostaja nas, ne vidimo glavnega v odnašajočih se naukah ruskih pisateljev, ampak v stalnih zgodovinskih dejstvih socialnega položaja ruskega naroda, na podstavi katerih dejstev so ruski pisatelji posneli svoje nauke in jih morejo do današnjega dne vsak hip posneti tudi drugi, torej tudi inorodni pisatelji. O teh dejstvih bomo mi še posebe govorili. Op. ur.

⁷⁾ Tu nam je dr. Kramář odvalil težek kamen od srca in dokazal, da popolnoma umé, kje je **težišče** in kje le postranska stvar druge, tretje in še nižjih stopinj. Fundamentalno je to, kar je iz sebe porodil ruski narod tekom svoje prošlosti, in kar vidimo še dandanes v njegovem ustroju. Iz tega ustrojstva ravno moremo soditi o poslanju Slovanstva, ne pa iz minljivih in spremenljivih administracijskih razmer. Op. ur.

kih razmer administrativnih, katere so preveč oddaljene od nas, da bi mogli o njih izrekati nekako opravičeno sodbo.⁷⁾

To vprašanje je po skromnem mojem mnenju potrebno dopolnilo socialnega stremjenja naprednega dijaštva, katero je nesporno karakteristiško za razmere naše mladine, a katero stremljenje ji je nakopalo toliko sovraštva.⁸⁾ To pa novega gibanja ne ustavi. Meni se zdi, da mi Čehi v socializmu ne smemo videti jedino delavsko vprašanje v obče, ampak življenjsko vprašanje našega naroda. Delavstvo in malo kmetijstvo bode jako kmalu spadalo k socialnemu vprašanju, in to skupej je prevažen del našega naroda, naših 6 milijonov. Izguba delavstva za internacionalo pomenjala bi za nas več, nego za kateri koli narod. Nemški delavec more biti internacionalen, ker nikdor ga ne pripravlja ob narodnost, a češki delavec, kateri reče, da mu ni mari za narodnost, je izgubljen za narod, ker se germanizuje (pri Slovencih germanizuje ali italijanizuje. Op. ured.) Zato je treba vsaki češki stranki poštovati delavstvo, torej je prav, da se bavi tudi dijaštvo s tem vprašanjem, da bi se delavstvo povzdignilo gmotno in нравstveno. A obračati je pozornost tudi na malo kmetijstvo in malo obrt, in tudi tu je težek socialni problem. Za vsa ta vprašanja izhaja sedaj na Češkem časopis „Rozhledy“.

Dr. Kramář odobruje nadalje da se je češko dijaštvo oprijelo tudi ženskega vprašanja. To vprašanje se ne omejuje na obče glasovalno pravo, ampak obseza možnost, da bi milijoni žen mogle živeti po človeški, da bi mogle tudi izvrševati svoje veliko znanje, vzgajati novo generacijo, da bi rodbinske razmere nižjih vrst naših brez svoje krivde ne bile s tem najhujše, kar je splodil ta razvpiti industrializem našega veka! Izobraževanje žensko je pa tudi še posebne važnosti. Narod brez omikanih žen bode živel vedno le polovično življenje. Glejte, kakó intenzivno se zanimajo za vsa kulturna vprašanja v „barbarski Rusiji“, in sicer jedino zato, da so ruskim ženam pristopne malo ne vse stopinje izobraževanja, da se interes na stvareh literature véde in umetnosti osredotočuje tam v rodbinah, ne v gospodah, kakor kjer si bodi na zapadu. No, tudi s te strani začnjenja biti pri nas drugače, mi imamo prvi ženski gimnazij v Avstriji.

Naposled opominja govornik dijaštvo, naj ostane verno svojemu socialnemu programu. Osoda je postavila Čeha do samega srca Evrope, in so oni ločnik dveh svetov, germanškega in slovanskega. Čehom je biti med prvimi bojevniki Slovanstva v njegovem kulturnem svetovnem poslanstvu. Mi moramo Slovani biti, a ne samo z besedami, frazami, ampak z vsem svojim življenjem v resnici slovanskim, socialnim, bratskim!

⁸⁾ Slovensko dijaštvo, katero ni imelo doslej posebnega programa, tudi sovraštva si ni nakopalo zaradi tega, a v bodočnosti se utegne ogniti nedostatkov, oziroma napak, katere se vidijo na programu naprednega dijaštva med Čehi in nekaterimi drugimi slovanskimi narodi. Uže na letošnjem skupnem shodu na Dunaju so slovenski dijaki jako srečno zagovarjali svoje stališče. Op. ur.

O kritiki dr. Mahniča.

II. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) *Gledé na bogoslužje, specijalno liturgijo ali mašo.*
 η) *Liturgija rimske cerkve.*

(Dalje).

Za prefacijo sledi v gregorijanskem sakramentarju, kakor tudi v stari rimski liturgiji a ostolskih konstitucij in v današnji rimski maši, takó imenovani Canon missae; ta Canon, ki ga z vključenjem pa tudi prefacije, imenuje Gregor Veliki „Preces“, papež Vigili, kakor smo videli zgoraj, „Textus canonicae precis“, sveti Ciprijan „Oratio“, pogostoma se imenuje tudi Actio, ta Canon, pravimo, obseza red, katerega se natanko držé pri darovanju mašne daritve novega zakona. O sestavljalcu tega najbistvenejšega mašnega dela, kateri se za prav za prav jedino do molitve Gospodove, kakor ga poznamo iz najstarih in najzanesljivejših prepisov gregorijanskega sakramentarja, so nastala mnogokatera mnjenja. V XII. stoletju pisani kodik švedske kraljice Kristine obseza oporišča zato, da prvo molitev Kanona (Canon) „Te igitur“, ki obseza tudi odstava „Memento“ in „Communicantes“ in se zaključuje s poslednjim odstavkom, je sestavil in uvedel papež Klement I. (91—100)¹⁾; da drugo molitev „Hanc igitur oblationem“, ki obseza tudi prošnjo „diesque nostros in tua pace disponas“ je sestavil in uvedel vsaj deloma papež Gregor Veliki (590—604); da tretjo molitev pa „Quam oblationem“ z odstavkom „Qui pridie“ je deloma sestavil in uvedel papež Aleksander I. (109—119). Posebna oporišča dajejo tudi marginalne opomnje, ki se nahajajo v drugih liturgiških kodikih XI. in XII. stoletja; no istim so v pogledu na njih pozno provenijencijo verovali malo; bilo jih je torej mnogo takih, ki so sestavljalcem rimskega Canon missae poštevali nekaj papeža Gelazija I. (492—496), nekaj Marzelskega svečenika Muzeja (Musaeus), katerega smo omenili zgoraj ob razgovarjanju galikanske liturgije, nekaj Kastelanskega škofa Vekonija (v Mavritaniji), nekaj pa svetega Klementa Aleksandrijskega, v tem ko postavlja Gregor Veliki, kakor smo razložili zgoraj, kot sestavljalca Kanona (pač tega Kanona, ki je bil pred njim) neimenovanega skolastika²⁾.

Avtoritativni izrek očetov Tridentinskega koncila o rimskem Canon missae (Sess. XXII. cap. 4 de sacrificio Missae) se glasi: „Ecclesia catholica sacrum Canonem multis ante saeculis instituit ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maxime sanctitatem et pietatem quandam redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat. Is enim constat tum ex ipsis Domini verbis, tum ex apostolorum traditione ac sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus“. Očetje koncijsa so bili torej preverjeni, da Canon rimske maše se sestavlja iz besed Kristovih, iz tra-

dicije apostolskih in pobožnih ustanov ali uravnav svetih škofov, to se pravi, da v bistvu je Canon posnet iz svetih pisem in apostolskih sporočil, in da je dobil svoje pred mnogimi stoletji završeno razvitje, oziroma pomnoženje in konečno sestavo vs'ed delovanja pobožnih škofov³⁾. Kdo da so bili ti sveti škofje, nam očetje Tridentinskega koncila ne pravijo, in to tudi ni bila njih zadača; pravijo nam pa, da jih je bilo več, pravijo nam tudi, da njih delovanje gledé na Canon je bilo završeno uže v staro dobo, in mi moremo pristaviti, da to delovanje, ker gre za Canon missae, je moglo proizhajati pač le od škofov, ki niso delovali drugod, ampak specijalno v Rimu.

V pogledu na poslednjo okolnost moremo med temi kateri se postavljajo kot sestavljalci Canonis missae bodi si celega ali posameznih njegovih delov, pač prezirati Marzelskega svečenika Muzeja, Kastelanskega škofa Vekonija in celó svetega Aleksandrijskega škofa Klementa; in ostajejo po takem papeži Klement I. (91—100), Aleksander I. (109—119), Hippolytus (uže prej omenjeni, dasi le od manjšine izvoljeni papež in svečenik (219—235), potem Siricius (385—398), Leon I. Veliki (imenovali smo ga uže poprej, 440—461), Gelazij I. (492—496) in Gregor Veliki (590—604). Osnovo ali temelj je vsekakor postavil Klement, ne samo, ker je sedel prej nego drugi imenovani na Petrovem stolu, temuč tudi zaradi tega, ker je ta znameniti Pater Apostolicus in mučenik občeval sam z apostoli v Rimu, torej je bil najbolj v položaju najzanesliveje sporočiti vse zaukaze in uravnave apostolov Petra in Pavla, sosebno tudi v Canon missae osredotočeno bistvo apostolske liturgije. Do cela o istem, dasi z drugimi besedami, svedočijo ti, ki pripisujejo svetemu Klementu uvednje prve molitve Kanona; kajti ta molitev sestavlja po svoji vsebini samo začetek celote, nadaljevanje in sklep te molitve se torej nikakor ni mogel pogrešati v liturgiji, sporočeni po Klementu⁴⁾, če tudi so jih potem spreminjali nasledniki svetega Klementa bodisi s pomnoženjem ali pa okrajšanjem, kakor so zahtevale razmere časa in kraja. Isto potrjujejo pa tudi nesporno jako stare Constitutiones Apostolorum, katere v 57. zag'avu II. knjige obsegajo skrčen red liturgije, v zaglavjih 5. do 15. knjige VIII. pa vso liturgijo, in o katerih so mislili, od kar so priznavali njih močno razširjenje v III. in IV. stoletju, da jih je pošteval v V. stoletju sveti Proklus, in celó koncem VIII. stoletja se navajajo v 2. kanonu Trulanskega koncila izrecno kot sporočene po Klementu, ne da bi bilo to v staro dobo prozvalo ugovore ali popravke.

To smo razložili pobilže uže zgoraj, zajedno pa pokazali na vedno ostreje razkrivajoči se vpliv svetega Hipolita na obe poslednji knjigi, kateri so, kakor menijo mnogotero, priložili še le začetkom IV. stoletja prvotnim šesterim knjigam,

torej tudi vpliv na VIII. knjigo apostolskih konstitucij, obsežajočo vso liturgijo, in o tem vplivu bi utegnil dandanes jedva kdo dvomiti več. Ako je torej na Kanonu (Canon missae), uvedenem po Klementu v prvih treh stoletjih poleg svetega papeža Aleksandra I. (109—119), s svojimi mlajšimi leti sezajočega do dobe apostolov, kateri, kakor smo razložili zgoraj, je pridodal obširen popis trpljenja Kristovega, ako je, pravimo, poleg tega papeža, še kdo napravil kako znatno premeno, se posebno isti Kanon pomnožil s kako podrobnostjo, kakor je to zahteval tok časa: mogel je to biti jedino sveti mučenik Hipolit (219—235). Da je bil on ta, je vsaj nad vse verjetno; kajti on je bil, kakor smo razložili zgoraj, do svoje mučeniške smrti jako spoštovan v Rimu, kjer so mu verniki postavili spomenik iz mramorja, in so ga kmalu po njegovi smrti častili kot svetnika tudi na Vstoku. To poslednjo okolnost smo poudarjali uže zgoraj, ker ravno na Vstoku so do dob Konstantina Velikega, torej tje v IV. stoletje, med papeži poleg Klementa I. kot svetnika častili jedino še Hipolita, takisto kot papeža navedenega; to, da se navrščuje Hipolit za Klementom, ne more se pripisovati jedino obsežni učenosti, da je bil učenec svetega Lijonskega škofa Ireneja, kateremu je bil učitelj Pater Apostolicus Polycarpus; temveč kaže to navrščenje na obsežno delovanje tudi Hipolita na liturgiškem polju. Ako poštujemo pri tem, da tok časa, v kateri spada delovanje Hipolitovo, je silil k pomnoženju molitev, moremo se jedva ubraniti preverjenju, da Hipolit pri sestavljanju ali vsaj predelovanju VIII. knjige apostolskih konstitucij ni samo mnogo pridejal liturgiji katebumenov, kakor je zahtevala tedanja cerkvena disciplina, ampak je razširil tudi liturgijo vernikov, specialno Canon z dostavki¹⁾. Canon missae, ki ga je uvedel Pater Apostolicus, papež in mučenik Klement I., potem razširil ali obogatil sveti papež in mučenik Aleksander I. in sveti mučenik Hipolit, vložil je, kakor je verjetno, poslednji v liturgijo apostolskih konstitucij, in s tem je isti Canon missae postal obščina ne le rimske cerkve, katere škofoje so ga sestavili in razvili, ampak tudi vseh drugih cerkvâ — Vstoka ravno takó, kakor Zapada. Še le papež Siricius (385—398) je utegnil dati Kanonu rimske liturgije specifiški rimsko barvo s tem, da je, kakor smo uže omenili, namesto svetnikov, v starem Kanonu omenjenih le v obče (patrijarhov, prorokov, pravičnih, kakor tudi apostolov, mučnikov, škofov, svečnikov, dijakonov itd., naposled tudi lajikov), katerih imena so Bogu znana, zaukazal poleg preblazene device Marije imenoma navesti ne le apostole (izvzevši Matijo²⁾), ampak tudi dvanaest mučnikov in med temi specialno le take papeže ali škofoje, dijakone in lajike, ki so si v mestu Rimskem ali pa v njegovi okolici priborili mučeniški venec in so se posebno častili v Rimu. Za tem zgledom

so sledile tudi druge cerkve, ko so takisto imenoma navedle svoje sešobno česčene svetnike in varuhe (patrone), in se je s tem v Canon missae udomačila se ve da neznatna razlika, kakor smo to pblize razložili zgoraj ob razpravljanju stare Milanske liturgije.

Nadaljnje spremembe v rimskem Kanonu se je lotil sveti papež Leon Veliki (440—461), zaukazavši priložiti istemu besede „Sanctum sacrificium immaculatum hostiam, ali, pač pravilniše, besede „Hostiam + puram, hostiam + sanctam, hostiam + immaculatum,“ kar smo pblize razložili zgoraj ob razgovarjanju delovanja Leona na liturgiškem polju. Ta mala premena Leona Velikega spada v ostalem uže v to dobo, v kateri se je bila z večine uže odstranila stara rimska liturgija apostolskih konstitucij ne samo na Vstoku z liturgijo Bazilija in Hrizostoma, ampak tudi na Zapadu, če tudi ne, kakor mnogotero menijo napačno, z liturgijo. Gotov, pač pa s prvo latinsko liturgijo svetega škofa, cerkvenega učitelja in čudodelnika Hilarija. Celó v Jeruzalemu so rabili po Baziliju nacijsalizovano liturgijo vedno pogostniše ali česče, in pod vplivom te liturgije, pozneje po merah rastočega imena Konstantinopolitanske cerkve tudi pod vplivom Hrizostomove liturgije spreminjali so polagoma staroobičajno apostolsko liturgijo, in pred temi premenami se tudi Canon missae ni obvaroval, ko odslej staroobičajne liturgije, kolikor se je bila še ohranila v obče, niso imenovali več po Klementu sporočene apostolske, ampak so jo združili z imenom jednega apostola (prvega Jeruzalemskega škofa Jakoba), kakor smo to pblize razložili zgoraj³⁾.

Staroobičajni rimski Canon, kakor ga poznamo iz liturgije apostolskih konstitucij, ohranil se je torej z le majhnimi spremembami do dobe svetega papeža Gelazija (492—496) jedino še v rimski cerkvi in je živel tudi potem še jedno stoletje v rimski liturgiji, dasi ne več v grškem jeziku, pač pa, kakor smo razložili zgoraj, v jako posrečenem latinskem prevodu. Iz tega Kanona (Canon missae), prvotno sporočenega koncem prvega stoletja po svetem papežu Klementu, začetkom II. stoletja pomnoženega po svetem papežu Aleksandru in začetkom III. stoletja nadalje razvitega po svetem Hipolitu, odtlej le jako malo spremenjenega po papežih Siriciju in Leonu Velikem v drugi polovini IV. stoletja. po papežu Gelaziju pa koncem V. stoletja iz grškega na latinsko preloženega, — iz tega Kanona je torej Gregor Veliki sestavil oni Canon missae, ki ga poznamo iz njegovega sakramentarja, a sestavil ga je takó, kakor je to storil po gorenjih pojasnilih pri prefaciji, namreč s koarktacio ali skrcenjem, kakor je to odgovarjalo razmeram časa in kraja, in kakor isto poudarja njegov biograf.

(Dalje pride.)

¹⁾ Ako se po podatkih istega kodika končni odstavek prve molitve „Communicantes“ pripisuje drugemu, specialno papežu Siriciju (385—398): dá se to navidezno protislovje odstraniti za jako

verojetno mislijo, da je Siricij v odstavku „Communicantes“ pridejal imena svetnikov, katerih se je spominjal Klement samo splošno.

²⁾ To mesto v zgoraj razgovarjanem listu Gregorja ad Joann. Syracusanum je provzročilo razpravljanje dveh vprašanj, ali je

namreč veliki papež pod izrazom „Scholasticus“ umeval lastno ime, oziroma krstno ime, ali pa moža, odličnega po duševnih zmožnostih učenosti; in nadalje ali je tega sholastika pošteval kot sestavljalca vsega Kanona ali pa le jednega dela tega Kanona? Na prvo vprašanje se dá lahko odgovoriti; kajti cerkvena zgodovina ne pozna kot avtoritete nobenega svetega cerkvenega pisatelja z imenom Scholasticus, da bi ga bil mogel postaviti kot sestavljalca Canonis missae, ne da bi ga bil zaznamoval pobje; torej je pod imenom skolastika razumeval ou pač učenjaka, ne pobje zaznamovanega. Na drugo vprašanje se dá takisto odgovoriti in sicer po besedah lista; kajti Gregor imenuje ves Canon „Preces“. Med drugim so namreč očitali njegovi preustrojitvi, da je on molitev Gospodovo v liturgiji postavil neposredno za Kanonom, na kar odgovarja, da je isto molitev navrstil pač „post preces“, ker je bil apostolski običaj „ut ad ipsam solummodo orationem (dominicam) oblationis hostiam consecrarent“, in da se mu zdi neprimerno „ut preces, quam scholasticus composuerat, super oblationes diceremus“ itd. Torej je pod izrazom „Preces“ razumeti le skupni Kanon. Saj besede ali določbe svetih pisem in apostolov ne izgubé nič na svoji vrednosti s tem, da jih v celoto zloži (componit) v to poklican učenjak, tudi ko bi ne bil sveti Klement, in dopolnjuje z razlaganjem njih smisla ali pomena tako, kakor zahtevajo vsakodobne krajne in časovne razmere. Omažeževanja torej nikakor ni v izražanju Gregorjevem ravno takó ne, kakor v trditvi teh, kateri pripisujejo sestavljenje Kanona določnim osebam (Klementu, Gelaziju ali komu drugemu).

*) Izraz „Pontifex“, ki zaznamuje uže pod poganskimi Rimljani višje duhovnike, pomenja namreč jedino s pridevkom „summus“ ali „maximus“ rimskega papeža, drugače pa škofa in odgovarja popolnoma grškemu izrazu Ἀρχιεπίσκοπος, kar se ve da bi bilo prelagati doslovno z besedo „nadsvečenik“. V tem je tudi vzrok, da na Zapadu običajni izraz Archipresbyter podajajo na Vstoku z besedo Protopresbyter.

*) To je toliko gotoveje, kar se v omenjenih mislih XI. in XII. stoletja nahajajoča se oporišča odnašajo k Canon missae običajnemu v dobo njih izgotavljanja, oziroma se odnašajo k posamičnim molitvam tega Kanona, dá, celó samo na odstavke molitev, torej k nečemu, kar je nastalo š le mnogo stoletij pozneje. Ta oporišča se glasé s temi, katera smo navedli zgorej iz raznih pisateljev, pripadajočih IX. in poznejšim stoletjem, malo ne je d n a k o sosebno iz Liber pontificalis, izražajo torej samo sedanjo tradicijo, katera, ako pripisuje svetemu Klementu I. uvedenje prve molitve v Canon, ne more se nikakor odnašati k prvi molitvi Kanona, ki ga je sestavil Gregor Veliki ampak, kakor

je očitno, jedino k temu, da popolni Canon je prvotno sporočil papež Klement II., in da so potem ta Canon razvili, torej pomnožili ali pa okrajšali nekateri njegovih naslednikov.

*) Pri tem ni nikakor izključeno sodelovanje Klementa Aleksandrijskega, katerega smo takisto navedli zgorej med namišljenimi sestavljalci Kanona, t mveč je to sodelovanje verjetno, ker je bil ta učni in spoštovani škof sovrstnik Hipolitov, posl. dnji je torej v pogledu na tedaj ozka odnašanja med Rimom in Aleksandrijo jedva opustil gledé na svoje važno delo ali prizadevanje pozvedeti tudi mnenje sv. Klementa ter porabiti ista mnenja, eventualno tudi dela Klementova, katerega je preživel za 18 let. Učeni Hipolit je utegnil občeovati s takisto učenim škofom mesta Aleksandrije, katero je bilo središče matematiško-astronomiški znanostij, ker Hipolit se je med drugim bavil tudi z uvedenjem novega koledarja za rimsko cerkev, kakor smo to pobje razložili zgorej ob razgovarjanju koledarskega vprašanja. No sodelovanje svetega Klementa Aleksandrijskega na Canon, naj si bode še tako verjetno, je vendar-le sodelovanje, in sicer ne neposredno, ampak jedino posredno.

Da Hipolit pripisuje prvotno sporočilo apostolske liturgije, kakor jo vsebejajo Constitutiones Apostolorum, ne škofu Klementu Aleksandrijskemu, ampak Klementu, škofu in meščanu Rinskemu, svedoči už napis. Ako pa poštevali nekateri, da be ede „škof in meščan Rimski“ so se priložile pozneje: je ta d stavek vsaj nad vse star in ni prozval zaresnih ugovorov, zlasti ko se nahaja na Vstoku, kakor smo omenili zgorej, še vedno posebna liturgija, katera se združuje z imenom papeža Klementa.

*) Isti se omenja pozneje med Patres Apostolici, ki se imenujejo tudi apostoli, neposredno za Joannes in Stephanus v molitvi „Nobis quoque peccatoribus“.

*) Isto razgovarjanje ali spreminjanje se je izvršilo v cerkvah Antijohije n Aleksandrije z razložkom, da v Aleksandrijski cerkvi, kjer je bil uže sveti Ciril uvedel nekoliko zgorej omenjenih neznatnih liturgijskih svojstev, pod vplivom liturgije svetega Bazilija spremenjena staroobičajna liturgija, kolikor se je rabila v obče, ni se združevala z imenom apostola in prvega Aleksandrijskega škofa Marka. V Konstantinopolitanski cerkvi je liturgijo apostolskih konstitucij do cela pregnala prav kmalu liturgija Bazilijeva, sosebno pa še globokejša nacionalizovana liturgija Hrizostomova, in to je utegnulo pač provzrečiti revalizovanje te cerkve z Rimsko, od katere je prihajala po papežu Klementu I. sporočena liturgija apostolskih konstitucij.

Ruske drobtinice.

Zanimiva je razprava L. Z. Slonimskega: „Охрана крестьянскаго землевладения и необходимія законодательныя реформы“. Pisatelj misli, da sedaj veljavni zakoni ne hranijo dovolj kmetškega posestva; rušijo ga, 1.: strogo pobiranje davkov. 2.: oderuštvo na kmetih, 3.: velika je neprimernost tudi v samih zakonih v obče. Ti namreč z jedne strani priznavajo občinsko (skupno) posest, z druge pa to posest priznavajo v duhu zapadnih zakonov, kot privatno družbo, imetek katere se sme tudi deliti v izvestnih slučajih. Ako na pr. kak člen občine želi odkupiti svoj del, mora mu občina to dopustiti. Ta okolnost daje oderuhom priliko, da kupujejo deleže siromašnih občanarjev. Sicer se je začel uže 1881. leta snovati načrt, da bi se tu pomoglo. Ali ta načrt še ni postal zakonom.

Съ міру по ниткѣ, годову рубѣхъ.

Glavna misel tega načrta je ta. da kmetje svojih zemelj ne bodo smeli prodajati niti kmetom. Tudi teh zemelj ne bodo smeli zalagati, le v posebnih slučajih minister notranjih zadev v soglasju s finančnim ministrom more dovoliti tako prodajo, tudi v nekih drugih posebnih slučajih smela bi se prodajati zemlja, na pr. ako odkupnina ne bi se plačala vladi, ali pa v slučaju podedovanja. Te zemlje pa se ne smejo prodajati na javni dražbi vsled sodnijskih odlokov. Kmetje pa, ki bi želeli prestopiti v drugi, ne kmetški stan, morali bodo, če so podedovali svojo posest, prodati to zemljo kmetom. Ako je pa ta zemlja občinska, morali bi se za vedno odreči od nje. Posamični gospodarji bi tudi nadalje dobivali zemljišča od zemlje, katero je kupila cela občina le po soglasju

cele občine. S tem hočejo varovati kmetско posest. Po tem ta načrt prijemlje iz dosedanjih zakonskih odredb mnogo, kar služi v prilog kmetškemu posestvu.

Tako ne bodo, na pr. po tem načrtu prodajali kmetom iz premičnega blaga, kar je neobhodno potrebno za življenje in gospodarstvo. Se vé, da taki gospodarji drugega nimajo, nego kar jim je neobhodno potrebno. Ruski zakon pa uže sedaj ne izreka jasno, je li se sme kmetu za dolgé prodati zadnja krava? Tudi ruski zakon ne gledé na naredbo od 12. srpnja 1889. ne brani dovolj odločno od kmetškega oderuštva.

Vidimo torej iz tega kratkega posnetka, da, žalibog, tudi v Rusiji niso še stopili odločno na pot varstva kmetške posesti, bodisi tudi le glede pogubnega oderuštva. Teorija in življenje zahtevata odločno to varstvo v Rusiji in deloma tudi pri nas, ali zakonodavstvo je tu jako počasno in časi — naravnost nerodno, Bog si vedi za kaj? Važen bode tu pač razlog, da se ne smo tu ovirati blaženi svobodni promet.

Umrli je plodovit dramatik K. A. Tarnovskij. Lani je praznoval 50letnico svojega pisateljstva. Ko je bil 15 let star, prevedel je neko francosko komedijo, in potem je pisal izvršne kome-

dije in prevajal sebosno francoske, tako, da mu je lani francoska akademija poslala poseben znak. Tudi novinar je bil in pisal v ruske in francoske časnike. Mnoga njegova dela igrajo se še sedaj. Napisal je do 60 komedij in dram izvornih i prevedenih in okolo 40 vaudeville-ov.

Znani profesor Ilovajskij zavzel se je uže večkrat za samostalno rusko gospodarsko politiko. Tudi sedaj, ko Nemci želé novega trgovinskega dogovora z Rusijo, svari, da bi se Rusija ne prenaglila („M. V.“ 223.) Lani je lakota pritiskala in razni tuji, a tudi domači modrijani pripisovali so jo ruski zaščitni carinski politiki. I. misli, da Nemci ne morejo biti brez ruskega žita, da torej ne trebajo Rusi znižati carin na nemške obrtnine, kakor jo zahtevajo Nemci na škodo ruskega obrta. Ne plaši se ni nemških groženj, da bodo Nemci škodovali Rusiji pri raznih posojilih, velé, da zaščita obrta rodi glavnice, a domače glavnice delajo vnanja posojila — nepotrebnimi.

Ograja se (brani) pa I. od ukora, da je germanofob: ne, on ceni nemško znanost, učenjake, ali samostalnega ruskega razvitja jim žrtvovati ne želi. C.

Корреспондентъ.

(Изъ И. С. Тургеневыхъ „Senilia“. Переводъ М. Л. Ламурскаго).

Prevod.

Dva druga sedita za mizoj in pijeta čaj.

Nenadoma nastal je šum na ulici. Sliša se žalobni stoki, togotna sramočjenja, vzbruhi zloradnega smeha.

— Koga li bijô? opomnil je jeden iz drugov, pogledavši iz okna.

— Hudodelnika? morilca? — vprašal je drugi. — Slišiš, kdor bi on ni bil, ne sme se dopustiti brezsodne razprave. Pojdiva, potegniva se za-nj.

— Da bijô, a ne morilca.

— Ne morilca? Torej tatu? Vse jedno, pojdiva vitrgajva ga iz tolpe.

— Tudi tatu ne.

— Ne tatu? Torej kasirja, želieznocestnika, vojnega dobavitelja, ruskega mecenata, advokata, blagomislečega redaktorja, občega žrtvovatelja? — Vsakakor pojdiva, pomoziva mu!

— Ne . . . tolkô korespondenta.

Prepis.

Два друга сѣдита за мизой ии пѣта чай.

Ненадома настал ъ шум на улицѣ. Слышѣ сѣ жалобни стоки, тѣготна срамоченья, взбрухи злораднаго смѣха.

— Кого ли бѣж? — опомнил ъ ъден из другов, погладавши из окна.

— Худодѣльника? морилца? — впрашал ъ другій. — Слышиш, едор бы он ни был, не смѣ сѣ допустить безсѣдне разправе. Пойдива, потагнивѣ сѣ за-нѣ.

— Да бѣж, а не морилца.

— Не морилца? Торей тату? Все ъдно, пойдива, вытргайва га из толпе.

— Туди тату не.

— Не тату? Торей касиря, желѣзноцѣстника, войнега добавителя, рускега мецената, адвоката, благомыслѣчаго редакторя, общаго жртвователя? — Всакакор пойдива, помозива му!

— Нѣ . . . толкѣ кorespondента.

Подлинникъ.

Двое друзей сидятъ за столомъ и пьютъ чай.

Внезапный шумъ поднялся на улицѣ. Слышны жалобные стоны, ярые ругательства, взрывы злораднаго смѣха.

— Кого то бьютъ, — замѣтилъ одинъ изъ друзей, выглянувъ изъ окна.

— Преступника? Убийцу? — спросилъ другой. — Слушай, кто бы онъ ни былъ, нельзя допустить безсудную расправу. Пойдемъ, заступимся за него.

— Да ето бьютъ не убійцу.

— Не убійцу? Такъ вора? Все равно, пойдемъ, отнимемъ его у толпы.

— И не вора.

— Не вора? Такъ кассира, желѣзнодорожника, военнаго поставщика, російскаго мецената, адвоката, благонамѣреннаго редактора, общественнаго жртвователя? . . . Все-таки пойдемъ, поможемъ ему!

— Нѣтъ . . . ето бьютъ корреспондента.

— Korespondenta? — Nu, veš kaj: porijva poprej kupico čaj.

— Кореспондента? — Ну, вѣш кай: попйва попрѣй купицѣ чай.

— Корреспондента? — Ну, знаешъ что: донѣмъ сперва стакань чаю.

СЛОВЕНЦУ.

Не грешim ли само, niје л' варка моја —
Познајем те, сине словенскога соја!

Са Триглава идеш, на Сучи си био,
Језеро си Бледско скоро оставио.

Па шта ли нам носиш? Какви ли су гласи
Од накита, што нам Словенију краси?

Је ли будан народ душом, оком, слухом?
Је ли се загрев'о Водниковим духом?

И стојећи кренко на словенској стражи,
Да л' Преширна шује, да л' Јурчића тражи?

Омладина иде л' ступом врлих тића,
Конитара дичног, врлог Миклошића?

„Све је добро тамо — једно, једно, само,
„У једном смо мали: ми слоге не знамо!“

О, ал' гласак такав тешке боле враћа:
И у томе, видиш, ми смо права браћа.

Ни на нашем пољу мириснога смиља
Ми немамо тога лековитог биља.

Пролићемо сузе, извор за утеху,
Братске сузе биће лек великом греху.

И још ћемо рећи — нека добру води: —
На чијојзи њиви такав плод нам роди,

Нек помогне другом, пресадити о'ма,
да мирише миром у обадва дома.

А тога ће бити, нада друг је мио,

— Па добро нам дош'о! Весео нам био! *Л. Гагриловић, в „Босански Вилит“.*

Knez Meščerskiј pa njegov dnevnik „Graždanin“.

O priliki nekoliko črtic o „Graždанин-у,“ na kojega se neredko sklicuje zamejna sovražna Rusiji pečat (presa, novinarstvo) kot na organ istinito ruskih smerov i čuvstev ad informationem teh, koji ne vedo, pa bi radi zvedeli, kak je ta ptiček. Jaz „Гражд.“ sam ne dobivam, torej ga tudi redno ne čitam, ali drugi listi pogostoma ponujajo odlomke iz organa kneza Meščerskega svojim čitateljem v podobi deserta, od kojega pa ni trudno poskusiti si kolike . . . O vprašanjih narodne prosvete svetli knez neredko dela take načrte, od kojih gotovo slabonervni čitatelji omedlevajo . . . Sedanje srednje i visoke šole Rusiji neki sploh niso potrebne, a ljudska šola je narodno zlo, katero bi vlada morala tem prej uničiti*). Ne manj radikalen je plemeniti publicist v verskih zadevah. Nedavno je, na primer, napadel pravoslavno misijonarstvo i sploh pravoslavno cerkovno upravo v Sibiriji.

*) Taka logika svetlega kneza prosveča celo iz najnovjših njegovih filipik proti narodnemu naobraženju. Po slučaja antikomernih bezporedkov on deli narodno maso na dve množici: prva — neobrazovana — je neumna, lahko-verna, ali ne grda, ne hudobna in ne podla; druga — obrazovana — je pa grda, hudobna, podla i bojazljiva. Fiat conclusio . . . i dobite to, quod erat demonstrandum! Idem.

Samojedi, Zyrjani, Čudi i razna druga jazična (poganska) plemena v sibirskih tundrah trpé neki od pravoslavnega duhovenstva „preganjanje“, kar je seveda nezakonito**); kajti naj ti divjaki živijo tudi naprej, kakor so živeli doslej — s svojimi maliki bez vere krščanske. Gledé narodnega zdravja i hrane „Гражд.“ priporoča zlato molčanje i kliče svojim sobratom energično: „азыкъ за зубами!“ Druge novine silijo se razjasniti preprostemu zbaganemu ljudstvu, da hudič ni tako grd, kakor ga rišejo razni sluhi; knez Meščerskiј pa meni, da podobni „толки“ (razgovori, govorice) provzročujejo v narodu paniko!

V mednarodni politiki je „Гражд.“ tudi svojega roda unicam. Rusko-francosko zvezo vedno pika i bôde, celo amerikanska blagotvornost mu menda nič prav ne ugaja; a židovsko-poljska žurnalistika likuje ali besni od radosti, da v ruskem novinarstvu more pokazati tak eklatanten primer

**) Taka krivda bila bi resnična, ko bi Sibirijo spreobračali ferro ignique, podobno nemškim kolovodjam (časov) Karola Velikega; ali gledé pravoslavnega misijonarstva, o kojem zna ves svet, da je iz vseh krščanskih misij najpohlevniše, človekoljubno i izbirčivo v sredstvih k spreobračanju, je ta krivda čisto, v nebo kričeče natolcevanje. Idem.

odstalosti (zaostalosti) i starokopitstva v političkih i narodnih stvarih, kakoršen predstavlja svetli knez Meščerskij. „Glejte, glejte, pravijo Krakovski „Czas“ i drugi poljski trobentači, „kaj pravi, kako govori rusko konservativno in merodavno novinarstvo!“ — Ali v vseh podobnih presoajah je glavna sila poljska intriga, kateri ali po neznanju, ali pa po zagriženosti k svojim mlajšim po duhu tovarišem služi „Гражд.“ takó nepristojno, da ga je „Nov. Vr.“ pač po pravici nedavno krstilo „enfant terrible въ русской печати“. Isti Židje-Poljaki pridavajo „Гражд.“ še venček nekega vladinega

*** Na te stare i močne stebre svete ruske zemlje je prvi naložil svojo smrtonosno roko Ivan Grozni. Zgodovinski razvoj ruskega samoderžavja kaže, da so njegovi nasledniki vsak po svojem nadaljevali začeto krvavo delo; a Peter I. si je tudi na tem torišču zaslužil palmo žalostnega bezsmrtja. Karakteristična črta staroruskih bojarov je sploh dobro znana: prepokorno so nagibali svoje glave pod peruto samoderžavnega orla, grenke resnice pa nikoli niso tajili, a govorili so jo vselej bezstrašno. No o tempora, o mores! Что было, то скрыло: o duhu staro-ruskega bojarstva ostali so po še samo radostni spomini; kajti iskre dozdevnega starega veličja, katere tam i sam štrkajo v „Гражд.“, skoro mrknejo i zapuščajo po sebi le senco karikature i pigmejev.

Idem.

bleska, se-ve-da zato, da bi njih zmota bila tem bolj obosnovana i plodonosna. „Гражд.“ pa pri vladi mnogo ne znači (pomenja), dà, i sploh nima važnega pomena; kajti njegova stranka staroruskih bojarov je malobrojna i na večne čase odpeta***; projevše i propivše se pa dvorjanstvo poslepetrovskih časov pa še manj velja; kajti njegovih doreformennih odlomkov je uže malo ostalo, novo pokolenje pa vidi, da posle selske reforme nič ne dá nič, i da po starem tudi v Rusiji ne pojde dalje; zato se pa tudi od „Гражд.“ odkriža i pojde svojo pot, pot „реальной, хотя пока и печальной действительности“. No cuique suum — i mi bi dobili zavsem drugo sliko kneza Meščerskega. ko bi si ogledali ga kot velikosvetskega pisatelja — romanista. Petrograjski parket, Petrograjski beau monde — vidite torišče, na kojem je presvetli knez zares doma, na svojem mestu. Njegovi romani na razne velikosvetske teme: „женщины из Петербургскаго свѣта“, „Лордъ апостоль въ Петербургскомъ свѣтѣ“ i mnogo drugih — slikajo nam visoko rusko društvo v jarkih, da-si nepreglednih barvah i so nadelali v svojem času ne malo šuma, i kar je glavno, niso ostali bez blagotvornih sledov.

B. Tvorcov.

Wolfov slovensko-nemški slovar.

Kakor je znano Slovencem, izdeluje prof. M. Pleteršnik uže mnogo let slovensko-nemški del Wolfovega slovarja. Po prijateljski roki smo dobili prvo tiskovno polo, ki se je tiskala v nekoliko izvodih z namenom menda, da si jo ogledajo strokovnjaki. Posebe pridejan listič kaže „Naglasna in diakritična znamenja“, katera so se rabila pri slovenskih samoglasnikih, potem pri samoglasnem r in l—u (spirant w). V slovarju samem so začetne slovenske besede debelo ali tolsto tiskane, vse naslednje pa običajno. Črke so jako razločne, in je ves tisk razločen in čist; vidi se, da so črke nove. Naglasna in diakritična znamenja se tudi prav dobro podajajo, očesa ne motijo. Za slovensko besedo sledi takoj odgovarjajoča posamična ali skupina nemških besed, in če treba, dokumentuje se s skrajšanimi imeni pisateljev, kateri rabijo isto besedo. Tu in tam se imenujejo tudi kraji, kjer je v rabi ali za-beležena. Kjer dobiva beseda v raznih krajših ali večih zvezah v obliki stavkov različen pomen, navajajo se z dokumenti tudi take zveze. Tudi se pojedine besede, če se rabijo skraćene, podajajo v popolni obliki, ali pa se na znanja izvor, na pr. nemški, italijanski itd. Vse to se vrši v najkrajših oblikah in se prav primerno gospodari s prostorom.

Prvi pogled kaže na praktično porabljenost pri vsem tem, da se varuje znanstvena stran dela. Ker

bode delo dosledno izvršeno jednako prvi, za poskušnjo podani poli, sodimo, da bode zares ustrezal ta del težko pričakovanega Wolfovega slovarja popolnoma praktičnim potrebam in to ne le Slovencev, ampak tudi ostalih Slovanov in drugih narodov, kakor bode zajedno odgovarjal sedanjim znanstvenim zahtevam leksikografskim. Gledé na poslednje terjatve izrekamo, da nas je prva pola razveselila ravno zaradi tega, ker smo se bali, da bi pri slovarju ne zagazili v preobširno znanstveno razpravljanje, etimologizovanje in jezično primerjanje. G. prof. Pleteršnik nas je, dasi kasno, rešil tega strahu, in mu bode slovenski narod posebno hvaležen, kakor v obče, tako tudi na to stran. Slovensko občinstvo, kakor menimo iz tehtnih razlogov, bode jako veselo Pleteršnikovega truda, a ravno zategadel želimo, da bi se ta slovensko-nemški slovar tiskal v povoljnem številu eksemplarov. Kajti ne čaka ga le z nepotrpežljivostjo samo slovensko naobraženstvo z mlajšim naraščanjem vred, ampak čakajo ga tudi tujci. Nas, na pr. slovanski učenjaki uže davno poprašujejo in nadlegujejo, naj bi jim vendar poslali kak slovensko-nemški slovar ne da bi jim mogli postreči, kakor bi to storili radi.

Zato bi jako priporočali, da naj se ta slovar tiska ne morda v kakih 3000 izvodih, kakor se govori o taki nameri, ampak vsaj v kakih 6000—7000 eksemplarih. Pomisliti je, da inteligencija slovenska se je

pomnožila v zadnji rod, in da tujstvo je tudi v večih dotikah in zvezah z našim narodom; naša raznovrstno kvalifikujoča se mladina tudi bode sezala rajša po tem, nego po vsakem drugem slovarju, a duševna škoda raste vsako leto, če se pogreša kak slovar. Zato bi bila bojazen neumestna, češ, da bi zaostali eksemplari. Danes smo vendar bolj utrjeni v jeziku, in to, kar je dognal Pleteršnik z velikim trudom, ne mine ali zastari takó nagloma, kakor se je to zgodilo pri nemško-slovenskem delu istega

podjetja. In še Cigaletov nemško-slovenski del bi se poprodajal v večji meri, ko bi ne bili toliko neokretni, da ne oddajo tega slovarja raznim knjigarjem na prodaj, temveč ga menda hranijo na enem in istem mestu v Ljubljani ter s tem obtežujejo razprodajo med narodom, oziroma tujci.

Kolikor so poročali nam, dotiska se Wolfvov slovensko-nemški slovar, ki bode obsežal v obliki Cigaletovega dela okolo 80—100 tiskovnih pol, v kakih 2 letih.

P.

D O P I S I.

S Koroškega, [Izv. dop.] 15. sept.

Kako smo mi koroški Slovenci stiskani od vseh strani, o tem se je uže toliko pisalo po raznih časnikih, da se skoro danes ne upam Vam kaj sporočiti v tem oziru, da ne bi se mi očitalo, da ogrevam „staro zelje“. Znano je, da je ves vladni aparat proti nam. O tem smo preverjeni uže davno. Ali v najnovejšem času jela je tudi nam neprijazna sapa-pihati še od druge strani, od strani naših „papirnatih konservativcev“ nemških, kojim na čelu zdi se biti krški knezoškof.

To nam je tem čudnejše, ker so vendar tudi katoliki, kateri bi imeli skrbeti zató, da bi se krivica, ki se godi koroškim Slovencem, odstranila in tako uže jedenkrat „mir“ in sicer zdravi mir vladal v starem Gorotanu; ne torej oni „gnjili mir“, kakor si ga želijo nemški koroški liberalci in ž njimi tudi konservativci; tak „mir“ namreč, da bi vladali Nemci in tiho trpeli „bindišarji“ in se dali žive pokopati.

Svojo trditev, da koroški konservativci nam niso prijazni, dovolim si podpreti z nekoliko dokazi. Letos pri šolski debati v koroškem deželnem zboru so liberalni poslanci, kakor navadno, prav nesramno in brezobzirno pobijali pravične zahteve koroških Slovencev gledé na ljudsko ali osnovno šolo. Naša slovenska poslanca gg. G. Einspieler in F. Muri sta s trdnimi razlogi vse laži in obrekovanja pri tej priliki moško zavrnila. Ali organ konservativnih Nemcev koroških („Kärnth. Volksblatt“) priobčil je govore jedino liberalnih posancev, in sicer natanko je o vsem poročal; toda, kako sta se branila slovenska poslanca, kako sta dokazovala, da je vse nestudna laž, kar se očita Slovencem, to je samo mimogrede omenil! Kakšna perfidnost! — Evo drugega dokaza! Ko se je imel reorganizovati organ naših konservativcev, dobivali so slovenski svečeniki prijazna povabila, naj ga podpirajo. Ko pa se je napravila deputacija izmed slovenskih duhovnikov, katera je prosila, da bi omenjeni organ prinašal tudi kratka poročila iz dež. zbora v zadevah, dostajajočih se Slovencem, še odgovora ni dobila! Zbok tega so koroški slovenski svečeniki „Kärnthner Volksblatt“ pustili in oklenili so se tem bolj „Mira“; samo še nekateri „rari

nantes in gurgite vasto“ so naročeni na „K. Volksb.“, ker se bojijo zamere . . .

Tudi z zidanjem nove tiskarne so pokazali naši nemški katoliki svoje pravo lice. Tiskarna družbe sv. Mohorja jim je zmerom blagohotno in po ceni ustrezala, a nakrat jim ni po volji, zató, ker je slovenska, če tudi katoliška! Zidajo torej tiskarno novo; a ne vémo, ali ne naredé „fiasko“. Koroška dežela ni velika, in sosebno nemški kraji niso tako katoliško probujeni, da bi tiskarna mogla životariti jedino od tega, ako jih bode zalagala z nemškimi tiskopisi in knjigami; in na podporo iz tuje dežele se zanašati ne morejo. — Vse kaže, da od strani nemških konservativcev ne moremo koroški Slovenci čakati nič dobrega; zato lahko brez njih sodelovanja sedaj se gibljemo in — napredujemo. Žalibog, da v najnovejšem času nas je nekoliko činov krškega knezoškofa silno užalilo. — Uže prvi čin, da se je moral velezaslužni g. kancelar, vrli Slovenec, Lambert Einspieler, umakniti novemu knezoškojskemu kancelarju Nemcu K. Elslerju, je vzbudil med slovenskimi Korošci mnogo hrupa. Ravno tako nas je iznenadilo, žal, da resnično poročilo „Sl. Naroda“ o Celovškem Marijanišču. Ne moremo se dovolj načuditi, kako se more kljub temu, da so slovenske župnije najbolj pripomogle, da se je sezidalo Marijanišče, sedaj z dijaki tako ravnati v Marijanišču. Še govoriti slovenski ne smejo. Tako je jeden dijak dobil zaušnice od prefekta — poturčenca Scheriau-a, recte Žerjava, zaradi tega, ker se je upal braniti se, češ, zakaj bi mi Slovenci ne smeli govoriti slovenski, ko smejo Nemci nemški! — Drugi najnovejši čin našega knezoškofa je imenovanje trdega Nemca Streinerja za podvodjo v Marijanišču, četudi po dogodbi ali pogodbi mora biti podvodja Slovenec. Kako bode sedaj, ko sta oba, vodja in podvodja trda Nemca, ne vemo. Ali da slovenski dijaki nimajo pričakovati nič kaj veselega, je gotovo.

Tudi je možno opaziti, da se „zgorej“ na slovenskih duhovnikih vidi vse, vsaka tudi najmanjša napaka, ali pri svečnikih v nemških krajih nastavljenih, prezrejo mnogotere, včasih dovolj važne reči.

To so žalostne razmere, katere gotovo ne pripomorejo k temu, da bi se pomiril razpor med Slovenci in Nemci na Koroškem. Nas, koroške Slovence, morajo te okolnosti tem bolj užaliti, ko vidimo, da se nam i od te strani, katera bi imela biti vendar nositeljica miru, kaže neprijazen obraz in kisló lice. Zdi se nam pa, da bi nemški koroški katoliki storili boljše, ako bi za Slovence skrbeli manj, a tem več se ozirali na prebivalce v nemških krajih koroške. Mi slovinci smo dovolj katoliški in konservativni in ne potrebujemo nobenega varuha ali jeroba. Svetovali bi torej našim konservativcem, ako hočejo v resnici povzdigniti katoliško zavest na Koroškem, da vso svojo skrb obrnejo na nemške kraje Koroškega. Tam je njih pomoči nujna potreba; tam naj razširjajo svojo „kulturo“, da bi jim tamošnji prebivalci ne delali vsled nezazlišané nenravnosti in žganjepitja — pred celim omikanim svetom sramote. —

Naj še dostavim nekoliko vrstic o tem, kakošen vtis je I. slovenski katoliški shot napravil na koroške Slovence.

Ogled po slovanskem svetu.

a) slovenske dežele :

O I. slovenskem katoliškem shodu v Ljubljani piše v „Obzoru“ dopisnik iz Ljubljane med drugim to-le: „Karakteristično je medu ostalim i to, da bijaše poznati doktor Mahnič — koji se u svom listu nabacuje na sve slovenske spisatelje, te denuncira narodna društva kao ilojalna i koji je tek prije mjesec dana svečano proglasio, da će narod slovenski od jednoga jedinoga na njemačkom katoličkom sveučilištu uzgojenog filozofa (Tko nebi na prvi mah pogodio, da dr. Mahnič u „kršćanskoj čednosti“ upravo prstom pokazuje na samoga sebe, pošto se uvijek ponosi sa filozofskim svojim znanjem?) imati više koristi, nego od deset tisuća pučkih škola sa slovenskim nastavnim jezikom — čim se je pojavio, primljen sa frenetičnim aplavzom, te da je kod sobeta mladje svećenstvo nosilo tog novog spas telja po dvorani.

Nego najkarakterističnije je ipak to, što je proti tobožnjim slovenskim liberalcem govorio prijatelj dr. Mahnič i suradnik dr. Pavlica, kudeć ih, da se tako često bez potrebe sjećaju mrtvih biskupa, te da poštuju biskupe, koji stoluju daleko od slovenskih zemalja, a da nemare za domaće biskupe. Dakle hinc illae lacrimae. Slovenski rodoljubi nebi se smeli sjećati velikog i rodoljubnog svog Slomšeka, požrtvovnog Wo fa, blagog Dobrile i Pogačara, nebi smjeli poštivati biskupa Štrosmajera, nego bi se morali sliepo — dakako i in politicis — (Tukaj smo izpustili nekaj besed. Op. ur.) biskupom Khanu i Flappu, te biskupu Missiji koji min'stre u Beču poučava, da slovenski jezik radi mno-

Vsi, kateri so bil zraven, so skoro obžalovali, da so se ga udeležili. Osebito so bili nevoljni, da dični naš zastopnik č. g. Gregor Einšpieler je moral umakniti svoj predlog „da katoliški shod protestira zoper krivično uredbo ljudskih šol za Slovence na Koroškem“. Vsi so obžalovali, da se je narodnost kar naravnost pobijala. Ne poznamo dobro razmer na Kranjskem, in zato tudi ne moremo svoje sodbe izreči, ali za nas koroške Slovence je narodnost neizmerne važnosti. Samo na podsavi narodnosti moremo ohraniti tudi vero. Saj zgledov na Koroškem imamo dovolj, da tisti, kateri trobi v nemškutarski rog, ne spolnjuje več cerkvenih in božjih zapovedij. Narobe, kdor je iskren Slovenec, je tudi veren katoličan. Zato je „Mir“ v 25. šte. iz dne 10. septembra dobro in premišljeno odgovoril prirednikom katoliškega shoda. Kakor misli „Mir“, takega mišljenja so, nadajamo se, vsi koroški svečeniki in ne le „veše, ki plešejo za vsako leščerbo“. (Slovenec, št. 207. iz dne 12. septembra.)

žine svojih narječja nije sposoben za uredovni jezik i koji narodnost proglašuje poganstvom.

Evo, to je „katolicizam“, za koji se je išlo na katoličkom sastanku. Vi Hrvati, po izjavi dr. Mahniča, niste još zreli za katolicizam takove vrsti, nego on se nada, da ćete se iz sna prenuti, te vam obećaje doći onda u pomoć. Nadam se, da ćete ga znati shodnim načinom izkomplimentovati preko granica trojedne kraljevine“.

Opomnja. Dr. Pavlica je poslal „Obzoru“ popravek, o katerem pravi: Nasuprot sam se spominjao u govoru sa najvećim poštovanjem slovenskih biskupa: Tome Krena i Martina Ant. Slomšeka. Istina je jedino to, da sam ja rekao, da je crkva Kristova sada t. j. g. 1892. za nas Slovence ondje, gdje je sada živući papa Leon XIII. i gdje su biskupi, koji sada žive i koji su nam poslani . . .“

„Mir“, ki je najpohlevniši slovenski konservativni list koroških Slovencev, piše o kat. shodu med drugim : „Za nas velikega pomena so bile obravnave šolskega odseka. Pač so se v tem odseku govorile stvari, o katerih bi — da se milo izrečemo, — le želeli, da bi ostale neizgovorjene, ker v našo korist gotovo ne bodo . . . V odseku „Šola“ se je odkrila tudi skeleča rana koroških Slovencev — gledé ljudskega šolstva. Poroča dalje, kakó so župnik Muden, dež. posl. Gr. Einspieler, kaplan Treiber dokazovali žalostne razmere koroških Slovencev. Potem piše dalje: „Mnogi izmed udeležencev pa tudi obžalujejo, da so nekateri govorniki v

tem odseku priliko porabili v to, da so v svoji strasti kar naravnost pobijali narodnost, kakor če bi nam bile že vse pravice zagotovljene, hudovali se celó nad družbo sv. Cirila in Metoda, ki vendar blagonosno deluje in nam je povsod toliko potrebna, ter napadali velezaslužnega slovenskega prvoborilca, v národnem boju osivelega starega moža, g. Luka Svetca, kar jako obžalujemo in moramo tako postopanje odločno obsojati. . . " Ravno tako nemilo pa je koroške udeležence dirnulo tudi sledeče: Koroški zastopnik g. Gregor Einspieler je v šolskem odseku stavil nasvet, naj katoliški shod izreče, da protestira zoper krivično uredbo ljudskih šol za Slovence na Koroškem. Dekan Kompare je stavil predlog, naj se dostavijo še besede: „in na Primorskem“. Oba predloga sta bila v odseku sprejeta. Višjim dostojanstvenikom se je pa ta, za naše žalostne šolske uredbe res potreben in umesten nasvet preojster (!) zdel, in odveč strani naprošen je potem g. Einspieler svoj predlog, katerega je ogromna večina v odseku odobrila in sprejela, pri drugem shodu zopet umakniti moral! Obžalujemo in se ne moremo dosti načuditi mehkužni sapi, ki piha zdaj tudi v višjih, cerkvenih krogih južne Avstrije v škodo Slovincem. Ali je to mar protikatoliško, zoper krivico protestirati. Ravno narobe: zoper krivico protestirati brez strahu pred mogotci tega sveta, to je katoliško in torej vsestranske pomoči vredno; klanjati pa se vladni sapi (ki pride včasih celó iz Budimpešte) [tudi od znanih severnih Aten. Op. ured. „Slov. Sveta“.] in streči željam ministrov in diplomatov, ki niso prijatelji slovenskega naroda, to se nam bolj radoslužno nego katoliško zdi. Ravno z ozirom na tu označeni položaj izrečemo tudi, ker se je o tem govorilo, da bi se „Slovenec“ proglasil za nekaki osrednji in vrhovni katoliški organ med Slovenci, da se „Mir“ ne bo ravnal po besedah, z gledi in migljajih „Slovenca“, ali katerega koli drugega odbora, dokler je prvi in drugi v toku in odvisnosti zgoraj označene vladne, Slovanom malo mile sape. . . Koroški Slovenci obdržati si hočemo prosto roko in želimo ostati neodvisni, kar tu posebno poudarjamo in slovesno izjavljamo, da se žive pokopati danes še ne damo“. Naposled protestuje tudi „Mir“ proti nameri, da bi se brezuslovno oddajala podpora Slovencev za katol. vseučilišče v Salzburgu.

Taka je sodba, tak je odpor strogo konservativnega katoliškega lista koroških Slovencev. Kdor pozna skromnost tega lista, ta še le more razsoditi, kakó protislovanski so postopali na katoliškem shodu. „Mir“ ostane stalni monument žalosti, ki so jo pravi rodoljubi slovenski pretrpeli in jo še trpé vsled vtisov in sporočil o teh vtisih s prvega katol. shoda, ki je bil vse drugo, kakor pa slovenski. V resnici obsojajo postopanje na I. slov. kat. shodu tudi strogo konservativne Ljubljanske „Novice“, štajerska „Domovina“, Goriška „Nova Soča“ poleg Tržaške „Edinosti“ in „Slov. Naroda“. Dà, še celo konservativna „Südst. Post.“ mora

govornike tega kat. shoda poučevati o pojmu narodnosti in kazati, da je prepir o veri in narodnosti „Ein Lärm um nichts“, ko je stvar jasna, torej tudi v smislu jasna, da boj za narodnost je ne le potreben, ampak tudi nujen. Za nujnost gre, kakor opazujejo dobro tudi drugi slovenski listi; a latinizatorska stranka se ogiblje protidokaza, kakor da bi bil boj za vero nujnejši. Zato skuša ta stranka spraviti na druga stališča, torej na led, da bi se rodoljubi prepirali tam, kjer hoče ravno ona. No narodni stranki slovenski prihaja na pomoč celó ogerski primas, ki pravi, da kat. cerkev je na trdni skali, ona da se ne pogubi, a narod, če zgine, je za vselej izgubljen.

Mi priporočamo narodnim listom, naj se strogo držé teze, da boj za narodnost je nujnejši, nego boj za vero, in naj zahtevajo protidokaz od latinizatorske stranke. Poslednji pa se mora v resnici slabo goditi, ko skuša zatreti taktiko v takem smislu, in ko pogreva stare domišljene ali storjene grehe liberalne stranke. Ali ni skrajna perfidnost in zajedno slabost zavesti, ponavljati neke besede o „izvršku človeštva“, o katerih je dokazano, da se niso nikdar mislile v podtikanem smislu, zaradi katerih in drugih vzrokov so pa vendar uže zasekali slovenskemu narodu krvavih ran s skupnim pastirskim listom. Ovađuštvo je iškarjotsko, a tega se poslužuje latinizatorska stranka! Sicer se je jako težavno prepirati z ljudmi, ki zasukavajo teze in premise, kakor jim ugaja. Vrh tega kujejo sedaj še razne popravke; zato bi mi želeli, da nam podajo vsaj tako poročilo, na katero se bode možno opirati kot na nekaj avtentičnega. Takó ali takó bomo mi še poročali o I. slov. kat. shodu.

Tržaški mestni svet je v seji 14. sept. zopet odklonil jedno prošnjo Slovencev Tržaškega mesta za jedno šolo v mestu. Posl. Nabergoj je vrlo dobro dokazoval krivičnost v nasprotovanju proti taki šoli, izpodbil je nasprotnike s številkami, z razlogi stvarnimi, z navajanjem dejstva, kakó se je v svoj čas pisalo in glasovalo gledé na ustanovitev nemške šole, z opozarjenjem na pravi liberalizem itd., a vedoč, da vse ne bode nič pomagalo, završil je svoj govor z opominjo, da stvar se ne reši v občinskem совету, ampak na drugem mestu. Opomnimo, da tudi to pot se je nabrala na galerije raznovrstno sestavljena množica, ki je kar besnela od veselja, ko je večina zavrnila slovensko prošnjo, in da je zasmehovala govornika Nabergoja. „Rimsko-katoliška“ gospoda slovenskega rojstva bi se mogla v Trstu mnogo učiti.

Istrski deželni zbor, ki je imel formalno 4 seje, je dejanski v 2 sejah izvršil svoje delo in se je uže zaključil. Vršilo se je vse, kakor pravi „Naša Sloga“ prav po ameriškanski; kakor je predlagal dež. odbor, tako je ital. večina sprejela vse. Jedino hrvatski zastopniki so segnili vmes, in to z zaresno besedo, v ka-

tero so vsestranski osvetili način gospodovanja in gospodarjenja ital. stranke. V bodoče priobčimo nekoliko črtic iz velikega govora posl. Vek. Spinčiča, ki je opisal različne činitelje po njih dejstvih. Če kak, je to dež. zbor istrski, ki sili na spremembo avstrijskih parlamentov, ako hočejo vsaj nekoliko ravnati se po geslu: „Justitia regnorum fundamentum“. Kar se počenja v istrskem dež. zboru, to je možno povedati le po besedah s katerimi so stvari opisali slovanski poslanci v tem zboru.

Pomoč šolskega društva je za istrske Hrvate in Slovence neizogibno potrebna; od obstanka jednih je zavisen obstanek drugih, in dolžnost tudi družbe sv. Cirila in Metoda je, da pomaga skupno tudi istrskim Slovanom. A tudi ostali Hrvati so na prvem mestu dolžni, pomagati temu stiskanemu slovanskemu odlomku v Istri. „Naša Sloga“ je v poslednjih številkah z razkritji in pojasnili dokazala neizogibno potrebo ali lastnega šolskega društva za Istro ali pa pomoči od druge strani avstrijskih Slovanov, torej najprej Hrvatov in Slovencev.

Ljubljanski „Sokol“ je bil napravil 11. t. m. izlet v Jesenice na Gorenjsko; ž njim je šlo tudi pevsko društvo „Ljubljana“ in več sto drugih izletnikov. V enem pozdravu Sokola so za Gorenjsko značilne besede: „Pozdravljamo te radostno — Iz duše srcá — Slovanstva ti branitelj — Sokolske ideje nositelj — Prišel ledino si orať — Oj dobro došel ti sočkrat“ — itd. Sokoli so se pod starosto Iv. Hribarjem pri vajah odlikovali, a zato bili tudi primerno obdarjeni. Bil je ta izlet pravi praznik za gorenjsko stran in po udeležbi, kakor poročajo, pravi „mali tabor“. Govori in napitnice so bili spodbudni, izvršilo se je vse v najlepšem redu, in se je pokazalo, da poprejšnje hujskanje ni nič pomagalo, da je še nemške nasprotnike zbodel ta izlet, kakor so se ovadili po svojih listih. Vedeti je namreč treba, da ravno po savski dolini, kjer so Jesenice, prodira močno nemški vpliv s Koroškega doli; vrhu tega so v tej dolini še tovarne v rokah nemških podjetnikov. Take razmere dajejo Sokolskemu izletu v resnici naroden pomen.

Niža gimnazija v Ljubljani šteje 393 učencev; učni minister pa vendar ni dovolil vspelednice za III. razred.

Marijanišče Celovško je zavod za gimnazije nemškega in slovenskega rodu, napravljen najbolj s slovensko podporo. Tretjina bi morala biti vselej v zavodu slovenska; letos so sprejeli pa že 35 Nemcev in le 8 Slovencev. Vse kaže, da se bode godila krivica Slovincem tudi v tem zavodu kot sredstvu za ponemčevanje tudi od te strani. Dopis v „Sl. Nar.“ od 27. avg. razkriva krivice, nad katerimi strmi po pravici ves slovenski narod; zato priporoča dopisnik, da bi Slovenci osnovali svoje dijaško podporno društvo za Koroško.

Pri „Slovenskem Narodu“ je vodil ta list od aprila do srede sept. t. l. dr. Danilo Majaron; iz zasebnih raz-

logov je to vodstvo opustil, njemu je naslednik dr. Karol Triller, urednik „Rodoljuba“. Opomnimo, da za vodstva Majaronovega se je pričela priobčevati prvokrat v uredništvem delu pod rubriko književnosti tudi vsebina „Slovanskega Sveta“, kar je dr. Majaron smatral gotovo kot doslednost tega, da se priobčuje v „Sl. Nar.“, vsebina tudi drugih listov, a te doslednosti niso poznali poprej. Istega načela za naš list, kakor se kaže, drži se tudi dr. Triller. Mi smo hvaležni zato toliko bolj, ko je doslej le „Edinost“ priobčevala redno vsebino tudi našega lista. O dr. Majaronu tudi ne zamolčimo, da je jako spretno vodil „Sl. Nar.“ in ta list je za njegovega vodstva pridobil toliko gledé na taktiko, kakor vsebino. Istega se nadejamo od novega vodstva, in želimo to iskreno v interesu slovenske stvari, kateri hočejo sedaj škodovati od raznih strani, kakor za najhujših dob in se posebno tudi s pomočjo in oblastjo više hierarhije.

Slovensko gledišče v Ljubljani se slovesno odprlo 29. sept. t. l. Dojdejo gostje tudi s Češkega in od drugod. Več o novem gledišču v prih. št.

Ženska podružnica družbe sv. Cirila in Metoda za Cirknico in Rake se je ustanovila 18. t. m.

b) Ostali slovanski svet.

Delegacije se odprile 1. okt. v Budapešti. Pričakovati je, da nekateri zares slovanski poslanci spregovoré tudi v smislu, da v Avstro-Ogerski je poleg Nemcev in Madjarov tudi drugih narodov, ki sestavljajo večino naseljenja.

Čehoslovani. Poljaki in Čehi so v sileškem dež. zboru predlagali, da bi se šolstvo prestrojilo na podstavi materinega jezika; toda predlog pred fiktivno nemško večino ni našel milosti. Na Moravi je celó doslej oportunistiška, jako popustljiva stranka sprevidela, da češka narodnost trpi preveč v poslednjo dobo, da je treba združiti se; zato nasvetuje shod zastopnikov dež. in državnozb. poslanc. iz vseh dežel češke korone, da bi sklenili, kakó bi bilo odslej postopati skupej in skupno braniti češkoslovanski narod vseh pokrajin. Ta ukrep, ki se je storil pri soudeležbi tudi bivšega ministra bar. Pražaka, odobrujejo vse stranke in ves češki narod. Ta pot je prava, naj bi vedla do zaželenega cilja.

Mladočehi so sklenili, da bi se obrnili s posebno, takó rekoč izredno adresó do korone. Da bi adresa izdala več, povabili so na posvetovanje o adresi tudi veleposestvo in Staročehi. Posvetovanje je bilo skupno, ali do zjedinenja za adresó ni prišlo, ker plemstvo se postavlja na stališče decemberske, t. j. sedaj veljavne ustave, kakor tudi na stališče Dunajskih punktacij. Staročehi pa so zato, da se adresa odloži za sedaj, hočejo pa namesto tega predlagati poseben načrt o izvršitvi za narodno enakopravnost.

Seminar za slovansko jezikoslovje na Graškem vseučilišču je dosegel pri nauč. ministerstvu naš učeni

rojak prof. dr. G. Krek. Seminar se otvori s sedanjim šolskim letom. Za letos so dovoljene 4 štipendije po 30 gld. za semester. Taki štipendiji se oddajajo, kakor znano, tem, ki povoljno pismeno izdelajo kak temat. Na Dunaju in drugod po vseučiliščih je za različne predmete in celó na raznih fakultetah več takih seminarjev, za katere je odloženo mnogo takih nagrad ali štipendijev.

„Tatran“, slovaško akad. društvo na Dunaju je bil spomladi razpuščen od policije, kakor smo poročali tudi mi. No ministerstvo notranjih poslov je razveljavilo dotični polic. odlok.

„Ženska stručna škola“ v Zagrebu, ki se je otvorila, šteje 4 oddelke: 1) Odjel za umjetni obrt, (tkanje, vezenje in čipkanje in belo šivanje, za tvorenje cvetja, za krojenje obleke); 2) za kućanstvo. 3) za trgovino in knjigovodstvo; 4) obćeniti pripravi tečaj. Namen tej šoli je, sposabljanje devotke, da bi si služile vsakdanji kruh.

Stevan Angjelić, prota mitrovački, brat pok. patrijarha Germana, je umrl v 68. l. življenja. S svojim bratom je sezidal poslopje za gimnazijo in bogoslovnico v Karlovcih v vrednosti 150.000 gold., postavivši fond 20.000 gold. za vzdrževanje tega poslopja. Vrh tega je pokojnik odločil 40.000 za različne namene in takó postal dobrotnik srbskega naroda.

Košut je praznoval 90letnico svojega rojstva. Budapešt. ga je imenoval z veliko večino svojim častnim občanom. To se je zgodilo v leto, ko so praznovali 25letnico koroniranja našega cesarja ogerskim kraljem. Na Ogorskem se vrše demonstracije, katerih bi ne dopuščali po krajih cesarstva, kjer za manjše nekorektnosti razpuščajo razne korporacije. Madjari prisvajajo sebi posebno svobodo in mero ukrepanja in postopanja, druge narodnosti pa pritiskajo in vzgajajo romunsko iredento, povsod pa največe nasprotnike madjarskega režima.

Književnost.

Johann Amos Komensky. Sein Leben und seine Schriften. Berlin, Leipzig, Wien. Spisal dr. Johann Kvacsala. Založil Julius Klinkhardt. Berlin, Leipzig, Wien 1892. str. 480 v 8°. Kvaszala je posvetil 20 let raziskovanju Komenskega, zbiral je po svetu raztresene originale in celo evropsko literaturo; iskal je po muzejih in knjižnicah v Londonu, Pragi, Budapešti, Lešnu, Draždanih, na Dunaju itd. Sestavi je takó najboljšo delo o Komenskem, katero bode zaradi

tega poštovati tudi Slovanom. Slovenskim učiteljem še posebe priporočamo ta spis, da bodo mogli primerno braniti svetovnega pedagoga, katerega je čnil Slovincem tudi dr. Mahnič.

„Acta patriarchatus Constantinopolitani“ je naslov II. zvezku zbirke „Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana“, izdavane po c. kr. akademiji Dunajski.

Русскія древности и памятники православія Холмско, Подляской Руси (люблинской и сѣдлецкой губернии) съ 57 рисунками. Сочинение и издание любителя русской старины священника Θεодора Гербачевскаго. Варшава, 1892. Цѣна 3 рубля.

„Slovanski Svet“

izhaja 10. in 25. dne vsakega meseca, prične bodočo št. zadnje četrtletje t. l. in stoji:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za ljudske učitelje, učiteljice in dijake:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— 90 „
Posamične številke so po	— 18 „

Novim naročnikom moremo postreči še z vsemi številkami tega leta. Prejšnje letnike pa oddajemo po znižanih cenah, povprek po 3 gld. letnik s poštnino vred, učiteljstvu in dijakom pa po 2 gld. 60 kr.

Nekateri so nam še vedno na dolgu od prejšnjih et; prosimo jih vljudno, da vendar poravnajo zaostali, da jih ne bode treba opominjati po drugih potih!

Pri nas je dobiti še nekaj izvodov knjižice: „Das Parteiwesen der Slaven in Böhmen“, obsezaajoče 100 str. vel. 8°, razpravljajoče najvažnejše točke programa vseh Slovanov Avstro-Ogerske. Pošiljamo jo po 55 kr. vključno s poštnino.

„Мартинъ Керманъ“. Народный разсказъ. Переводъ съ словенскаго М. Хостиника. Та prevod Levstikovega „Martina Krpana“ razpošiljamo po 18 kr. jeden ali za 85 kr. po pet odtisov. Rodoljubi morejo s tem priznано k r a s n i m prevodom za majhne stroške napraviti mnogomu veselje. Upravništvo „Slov. Sveta.“

Opomnja uredništva. V 19. št. „Slov. Sveta“ začnemo priobčevati jako poučno in zanimivo razpravo: „Rusko pravopisanje za učeče se.“ Spisal Aleksander Iljič Jelsin, poslovenil pa dr. Jenko. Vso razpravo završimo še v tem letu, in jo utegnejo torej dobiti tudi taki, ki se naroče samo na poslednji četrt leta. Razprava nauči sistematiški prav izgovarjati in poudarjati ter pravilno pisati ruski jezik, torej to, kar dela največe težave pri učenju ruščine.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44